

Departementene

Statusrapport

Status for oppfølging av revidert strategi mot arbeidslivskriminalitet

Rapport 25. august 2017

Innledning

Regjeringen la fram strategien mot arbeidslivskriminalitet 13. januar 2015. Strategien ble utarbeidet etter dialog med hovedorganisasjonene i arbeidslivet. Arbeidslivskriminaliteten er ifølge etatens tilbakemeldinger blitt mer omfattende, grovere og mer sammensatt. Derfor har regjeringen sett behov for å videreføre og forsterke innsatsen. I dialog med partene har regjeringen arbeidet fram en revidert og styrket strategi. Den reviderte strategien mot arbeidslivskriminalitet ble lagt fram 13. februar 2017. Denne statusrapporten gir en oversikt over status for gjennomføringen av tiltakene i den reviderte strategien. Rapporten er oppdatert pr. 25. august 2017.

Gjennomføring av tiltak

Samarbeid med partene i arbeidslivet

1. Trepartsamarbeid mot arbeidslivskriminalitet

Ansvar: Statsministerens kontor koordinerer

Strategien mot arbeidslivskriminalitet er utarbeidet i samarbeid med hovedorganisasjonene i arbeidslivet, og som del av oppfølgingen holdes det toppmøte med deltakere fra berørte myndighetsorganer og organisasjoner. Samarbeidet videreføres og strategien følges opp i regjeringens kontaktutvalg med partene i arbeidslivet. Det var møte i regjeringens kontaktutvalg i februar 2017. Det skal holdes toppmøte om temaet i år med hovedtariffrevisjon. Det skal holdes nytt toppmøte i 2018.

Myndighetene viderefører samarbeidet med organisasjonene i arbeidslivet for å fremme gode og seriøse arbeidsforhold, forebygge og motvirke svart økonomi og kriminelle forhold i arbeidslivet. Eksempler på slikt samarbeid er treparts bransjeprogrammer, Skatteetatens samarbeid med partene om innsats mot svart økonomi (SMSØ), næringslivskontakter i hvert politidistrikt, Byggenæringens seriøsitetsforum med flere.

2. Videreutvikle treparts bransjesamarbeid i utsatte bransjer

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

Treparts bransjeprogrammer er et virkemiddel for å bidra til anstendige og seriøse arbeidsforhold i utvalgte bransjer der dette er en utfordring. Det er etablert treparts bransjeprogrammer innen renhold, uteliv og transport. Arbeidet følges opp i halvårlige møter mellom statssekretær i Arbeids- og sosialdepartementet og bransjeprogrammene for å drøfte saker som krever politisk oppfølging. Det ble avholdt møter januar/februar og det planlegges nye møter i slutten av året.

Godkjenningsordningen for renhold ble innført i 2012 og har sin bakgrunn i treparts bransjeprogrammet for renhold. Det har vært jobbet videre med å utvikle ordningen, dette omtales nærmere i tiltak nr. 15. Arbeidstilsynet har gitt Fafo i oppdrag å kartlegge hvordan sentrale arbeidslivsforhold i renholdsbransjen har utviklet seg siden 2012. En rapport vil foreligge i løpet av første halvår 2018. Bransjeprogrammene i uteliv og transport startet noen år senere og det bør derfor gå noen år før det er aktuelt å kartlegge utviklingen i disse bransjene.

Bransjeprogrammet for transport har utarbeidet en veileder for bestillere av transporttjenester. Formålet er å øke kjennskapen til regelverket hos disse. Dersom bestillere i større grad overholder krav i regelverket, blir det vanskeligere for useriøse aktører i bransjen å få transportoppdrag. Veilederen ble lansert våren 2017 og er tilgjengelig på Arbeidstilsynets nettsider.

3. Samarbeid mot svart økonomi

Ansvar: Finansdepartementet

Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ) arbeider holdningsskapende og forebyggende mot svart økonomi, og består av sentrale parter i arbeids- og næringslivet (LO, NHO, KS, Unio, YS) og Skatteetaten.

SMSØs satsing "Spleiselaget" er rettet mot elever i videregående skole for at elevene får en innføring i sammenhengen mellom verdiskaping, skatt og velferd. Den forebyggende innsatsen mot lærlinger og elever på yrkesfag skal styrkes i løpet av 2018.

I 2016 utarbeidet SMSØ en anbefaling for å hindre svart økonomi og arbeidslivskriminalitet ved anskaffelser i kommuner og fylkeskommuner. Anbefalingen kan lastes ned her: <http://www.samarbeidmotsvartokonomi.no/slik-kan-kommunene-ta-grep-mot-arbeidslivskriminalitet/>. I løpet av første halvdel av 2017 er anbefalingen gjort kjent for de fleste av landets kommuner og fylkeskommuner. Over 100 kommuner har allerede gjort vedtak for å forhindre arbeidslivskriminalitet og svart økonomi i sine anskaffelser.

SMSØ lanserte i mai 2017 en holdningskampanje mot svart økonomi i forbrukermarkedet (<http://www.handlehvitt.no/category/kampanje/>). Formålet med kampanjen er å bevisstgjøre forbrukerne på at det er ulovlig å kjøpe svarte varer og tjenester og at det innebærer støtte til kriminell virksomhet. Kampanjen vil fortsette med nye tiltak høsten 2017.

4. Næringslivskontakter i politiet

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Tiltaket er gjennomført og alle politidistrikter har nå en fast næringslivskontakt. Næringslivskontakter skal sørge for et godt lokalt samarbeid mellom politiet, næringslivet, sikkerhetsmyndigheter, relevante organisasjoner og andre aktører i det sivile samfunnet. Næringslivskontaktene skal bidra til å forebygge arbeidslivskriminalitet og kriminalitet rettet mot næringslivet, og de skal bidra til å formidle trusselbilde slik at næringslivet og andre kan lage gode risikovurderinger og iverksette tiltak for å beskytte sine verdier.

5. Vurdering av ulike sider ved innleie av arbeidskraft

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

Arbeids- og sosialdepartementet har over tid hatt dialog med partene i arbeidslivet om aktuelle spørsmål og problemstillinger som gjelder innleie av arbeidskraft. Det har utviklet seg en praksis med økt bruk av avtaleformer som ikke gir forutsigbarhet for arbeid og dermed lønnsinntekt. Dette gjelder særlig i bemanningsbransjen med avtaler om "fast ansettelse uten garantilønn", men også i andre bransjer. Bruken av innleie er blitt omfattende

i deler av arbeidslivet, særlig innen bygge- og anleggsnæringen. Faste og direkte ansettelser bør og skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv. Regjeringen har derfor valgt å legge fram en samlet og helhetlig «pakke» for å regulere sentrale forhold knyttet til innleie av arbeidskraft. Arbeids- og sosialdepartementet sendte i juni tre forslag på høring, som kan leses om her: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/forslag-om-regulering-av-arbeidskraftinnleie-pa-horing/id2563704/>. Formålet med forslagene er å sikre at faste ansettelser med forutsigbare lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere er hovedregelen i arbeidslivet, gi tydeligere og mer forutsigbare regler for aktørene i bemanningsbransjen, samtidig som den nødvendige fleksibiliteten som ligger i adgangen til å benytte innleid arbeidskraft fortsatt beholdes. Høringsfristen er 29. september.

Kontroll og oppfølging

6. Videreutvikle et forpliktende og koordinert samarbeid mellom etatene

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet koordinerer

Regjeringen har lagt til rette for et bedre og mer koordinert samarbeid mellom Arbeidstilsynet, NAV, Skatteetaten og politiet i de samlokaliserte sentrene mot arbeidslivskriminalitet. I 2017 er det etablert to samlokaliserte sentre mot arbeidslivskriminalitet i Tønsberg og Bodø slik at det nå er totalt sju slike sentre. Etatene utarbeider felles handlingsplaner for tiltakene mot arbeidslivskriminalitet. Den 14. februar 2017 signerte etatene en slik handlingsplan mot arbeidslivskriminalitet for 2017-2019. Etatene utarbeider også felles årsrapporter som oppsummerer aktiviteter og resultater, denne kan leses her: <http://www.arbeidstilsynet.no/binfil/download2.php?tid=261007>. I årsrapporten for 2016 fremgår det at det etatene har oppnådd i fellesskap, ikke kunne ha vært oppnådd dersom etatene hadde arbeidet hver for seg. Dette gjelder både i å finne aktørene og gjennomføre felles kontroller og aksjoner, men også spesielt i å kunne følge opp med virkemidler og sanksjoner. Etatene har gjennomført felles kontroller i om lag 3 200 virksomheter og regner med at om lag 94 kriminelle aktører er satt ut av spill som følge av disse felles kontrollene.

Det er også andre relevante myndigheter som deltar i samarbeidet i de samlokaliserte sentrene mot arbeidslivskriminalitet, blant annet kommunene, Tolletaten, Mattilsynet, Statens vegvesen, EI-tilsynet med flere. Etatene skal legge til rette for tettere samarbeid med partene i arbeidslivet mot arbeidslivskriminalitet på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.

Samarbeidet mellom Arbeidstilsynet og politiet og påtalemyndigheten skal videreutvikles. I 2017 skal det holdes et felles faglig seminar mellom etatene.

Departementene vil hvert år utarbeide felles tekst i tildelingsbrevene til etatene slik at det gis likelydende styringssignaler om oppfølgingen av innsatsen mot arbeidslivskriminalitet, herunder også når det gjelder felles mål for arbeidet.

Statens vegvesen har opprettet en egen enhet for trafikk- og kjøretøyskriminalitet som i sitt arbeid vil koordinere sin innsats med politiet, Tolletaten og Arbeidstilsynet. Det pågår også et arbeid med å øke samarbeidet mellom kontroll- og tilsynsetatene og politiet innenfor vegtransport/vegtrafikkområdet.

7. Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

I 2016 ble det nasjonale tverretatlige analyse- og etterretningssenteret (NTAES) etablert for å styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet, herunder arbeidslivskriminalitet. Senteret er lagt til ØKOKRIM. Politiet, Skatteetaten, Tolletaten, NAV og Arbeidstilsynet deltar i samarbeidet. Samarbeidet skal bidra til å utvikle og gjennomføre en mer målrettet, effektiv, slagkraftig og treffsikker kriminalitetsbekjempelse. NTAES skal utarbeide nasjonale trussel- og risikovurderinger og samle etterretning. Dette vil være et viktig grunnlag for etatenes oppfølging.

NTAES har blant annet fått som oppdrag å utarbeide en ny situasjonsbeskrivelse av arbeidslivskriminalitet. Denne ble lagt fram 21. august 2017 og viser at den type kriminalitet er blitt enda mer systematisk og organisert i løpet av de siste årene. Det har vært endringer i de kriminelle metodene og en av de nye trekkene er at virksomheter kamouflerer sine lovbrudd bak en tilsynelatende lovlydig fasade. Etatene opplever økende omfang av omgåelser av lovkrav som flytting av aktivitet mellom virksomheter, stadig oppretting av nye virksomheter og bruk av enkeltpersonforetak der det egentlig foreligger et arbeidsgiveransvar. Misbruk av ID-dokumenter ser ut til å øke i omfang. Falsk ID spiller en sentral rolle i saker som gjelder bedragerier, dette benyttes blant annet for å kamuflere svart arbeid. Videre ser det ut til at utnyttelse av arbeidstakere har også økt noe de siste årene. Rapporten peker også på at innsatsen mot arbeidslivskriminalitet er blitt mer målrettet, organisert og tverretatlig. Gevinstene av det tverretatlige samarbeidet er knyttet til samlokalisering og til den kjennskap medarbeiderne får til de ulike etatenes avdekkings- og sanksjonsmuligheter.

8. Styrket informasjonsdeling mellom kontrolletatene og mellom kontrolletatene og politiet

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Informasjonsdeling er et av de viktigste premissene for å få til et effektivt tverretatlig samarbeid mellom de ulike kontrolletatene og politiet, både på strategisk og operativt nivå. Arbeidet følges nå opp gjennom flere prosesser. For NTAES ble forslag til et nytt kapittel i politiregisterforskriften sendt på høring 24. mai 2017. Når det gjelder deling av informasjon i det operative samarbeidet mellom etatene er det med utgangspunkt i forslag fra en etatssammensatt arbeidsgruppe fra 2015 satt i gang oppfølging av enkelte tiltak innenfor lovgivningen for Skatteetaten, Tolletaten og NAV. Det er ikke behov for lovendringer når det gjelder politiets adgang til å utgi opplysninger til andre offentlige organer, idet politiregisterloven har tilstrekkelige hjemler for utlevering.

I tillegg er Forvaltningslovutvalget bedt om å vurdere forvaltningslovens regler om taushetsplikt opp mot etatenes behov for informasjon fra andre myndigheter for å bekjempe kriminalitet. Forvaltningslovutvalget skal komme med sin innstilling november 2018.

I juni 2017 ble det sendt et felles oppdragsbrev fra Arbeids- og sosialdepartementet, Finansdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet til etatene som deltar i samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet. I oppdragsbrevet bes de etatene som ikke allerede har igangsatt et slikt arbeid, vurdere om det er regelverkstiltak som kan bidra til å styrke deres muligheter for å dele informasjon, og sikre en mer ensartet praktisering av dagens regelverk.

9. Mer effektiv sanksjonering av lovbrudd innen økonomisk kriminalitet

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Regjeringen ønsker et sanksjonssystem der de enkelte etatenes ressurser og sanksjonsmuligheter ses i sammenheng og utnyttes optimalt. På denne måten kan etatene oppnå en mer effektiv bekjempelse av arbeidslivskriminalitet. NTAES har som oppdrag å utarbeide en oversikt over alle samarbeidende kontrolletaters og utlendingsforvaltningens sanksjonsmuligheter, herunder bruken og potensialet. Denne oversikten blir lagt fram i innen februar 2018.

Riksadvokaten/Økokrim skal avklare grensegangen og potensialet mellom forvaltningssporet og straffesporet. Dette arbeidet må sees i sammenheng med NTAES sitt oppdrag om kartlegging av kontrolletatenes sanksjonsmuligheter.

Riksadvokaten har utarbeidet en nasjonal standard for etterforskning og påtalepraksis i mindre økonomiske straffesaker. Etter at denne standarden har virket en stund, vil Riksadvokaten vurdere hvorvidt det er behov for ytterligere direktiver om påtalepraksis.

Riksadvokaten/Økokrim er videre i gang med å utarbeide en analyse av hvordan en kan sikre bedre resultatoppnåelse ved påtale i arbeidslivskriminalitetssaker. Denne skal ferdigstilles innen utgangen av året.

I 2014 fikk Arbeidstilsynet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr, i tillegg til eksisterende virkemidler. Det tas sikte på å øke bruken av overtredelsesgebyr framover. Det er satt i gang et arbeid med å avklare retningslinjer for bruken av overredelsegebyr med sikte på å avklare hvordan og i hvilke situasjoner dette kan brukes som et effektivt tiltak mot arbeidslivskriminalitet og useriøse arbeidsforhold, blant annet når det gjelder brudd på reglene om pliktig HMS-kort. Det er planlagt at dette arbeidet slutføres i løpet av høsten 2017.

10. Bo-koordinatorer i alle politidistrikt

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Tverrfaglig samarbeid og god oppfølging fra politiet er vesentlig for å kunne behandle grove konkurssaker på en tilfredsstillende måte. Egne stillinger som bo-koordinatorer i politiet vil bidra til en raskere oppfølging av saker hvor det er mistanke om konkursskriminalitet. I løpet av 2017 skal det være etablert bo-koordinatorer i samtlige politidistrikt, men tidspunktet vil kunne variere på grunn av ulike stadier i politidistriktenes pågående reformarbeid.

Tilgang til konkursskarantenerregisteret vil være et viktig hjelpemiddel i myndighetenes arbeid mot konkursskriminalitet og konkursgjengangere. Justis- og beredskapsdepartementet er i kontakt med Konkursrådets sekretariat om den videre oppfølgingen av utredningen om politiet og Skatteetaten kan gis tilgang til konkursregisteret. En utredning om opphevelse av konkurslovens § 117 B vil etter planen påbegynnes høsten 2017.

11. Bedre registrering og oppfølging av tjenesteytere og utsatte arbeidstakere

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

Arbeidstakere i bygge- og anleggsbransjen og renholdsbransjen skal ha HMS-kort. Som oppfølging av strategien mot arbeidslivskriminalitet er det blitt gjennomført flere tiltak for å motvirke misbruk og bedre kontrollen med bruken av HMS-kortene. Byggherreforskriften stiller krav om oversiktslister over alle som arbeider på en bygge- eller anleggsplass. Disse listene skal blant annet inneholde navn og fødselsdato på alle som utfører arbeid på plassen. I mai 2017 ble det fastsatt endringer i byggherreforskriften som innebærer at oversiktslistene heretter skal føres elektronisk og at også HMS-kortnummeret til de som utfører arbeid på bygge- eller anleggsplassen skal føres i disse listene.

Arbeids- og sosialdepartementet vurderer spørsmålet om å innføre en registreringsplikt for utenlandske tjenesteytere som utfører oppdrag midlertidig i Norge. Dette kan være et effektivt virkemiddel for å bedre tilsynsmyndighetenes muligheter til å føre kontroll med virksomheter som det ellers kan være vanskelig å nå og som opererer i bransjer hvor det er utfordringer. Det er lignende registreringsordninger i Danmark og Sverige. Arbeids- og sosialdepartementet, i samarbeid med Finansdepartementet, ser nærmere på hvordan et slikt tiltak kan gjennomføres og om det kan være mulig for Arbeidstilsynet å benytte deler av de opplysningene som innrapporteres til Skatteetaten.

12. Bedre registerkvalitet i offentlige registre

Ansvar: Finansdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet

Det er viktig at informasjonen i offentlige registre blir kontrollert i tilstrekkelig grad. Man kan ellers risikere at virksomheter eller enkeltpersoner oppnår urettmessige fordeler eller unndrar seg sine plikter. Det er utarbeidet flere tiltak for å sikre god kvalitet på opplysningene i de offentlige registrene. Det er gjennomført en opprydding i d-nummerdatabasen i

Folkeregisteret. Om lag 1 million d-nummer som ikke har hatt aktivitet i et utvalg av Skatteetatens registre de siste tre årene er satt til inaktive. I tillegg vil alle aktive d-nummer gis en gyldighet på fem år. Ved å tilføre nye statuskoder reduseres risikoen for at et d-nummer som ikke er i bruk benyttes av andre og Folkeregisteret vil være mer korrekt og oppdatert. Brukerne av Folkeregisteret har da også mulighet til å vurdere om en person med d-nummer bør gjennomgå ID-kontroll før et d-nummer reaktiveres. Dette vil det blant annet være relevant å vurdere før personer med d-nummer kan bruke offentlige tjenester, motta ytelser eller få utstedt HMS-kort. Det er også iverksatt kvalitetsforbedrende tiltak for Merverdiregisteret.

Det arbeides målrettet med å identifisere og gjennomføre relevante tiltak for å sikre kvalitet og pålitelige registerdata i Enhetsregisteret i Brønnøysundregisteret. Folkeregisteret spiller en viktig rolle for Enhetsregisteret i dette arbeidet. Folkeregisteret skal være grunndatakilden på personområdet, og arbeidet med modernisering av Folkeregisteret vil også kunne bidra til bedre kvalitet i Enhetsregisteret.

Innkjøp

13. Informasjon og oppfølging av regelverket for offentlige anskaffelser

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Kunnskapsdepartementet

Arbeids- og sosialdepartementet er i gang med et samarbeidsprosjekt med kommunesektorens organisasjon KS. Formålet er å utarbeide informasjons- og kompetansetiltak slik at forskriften om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter blir bedre kjent og fulgt opp blant innkjøpere. Arbeidstilsynet er også involvert i dette arbeidet.

Nytt anskaffelsesregelverk som trådte i kraft 1. januar 2017 inneholder nye bestemmelser som skal bidra til å forebygge arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. For det første skal oppdragsgiver stille krav om maksimalt tre ledd i leverandørkjeden, det vil si en hovedleverandør med maksimalt to ledd under seg i kontrakter om bygg- og anleggsarbeider og renholdstjenester. For det andre skal oppdragsgivere stille krav om bruk av lærlinger i kontrakter over en viss størrelse og varighet. Det er viktig med informasjon til oppdragsgiverne slik at bestemmelsene følges opp i samsvar med formålet. Berørte departementer har i samarbeid med Difi (Direktoratet for forvaltning og IKT) utarbeidet veiledere om regelverket. Dette er tilgjengelig på www.anskaffelser.no. Dette arbeidet følges opp av Nærings- og fiskeridepartementet og Kunnskapsdepartementet i samarbeid med Difi.

14. Utvikle ordning som gjør det lettere å kontrollere om leverandører er seriøse

Ansvar: Nærings- og fiskeridepartementet

Difi og Brønnøysundregistrene er i gang med å utvikle en elektronisk løsning for norske offentlige oppdragsgivere slik at de kan kontrollere opplysninger om leverandører. Det tas sikte på at løsningen kan tas i bruk høsten 2018 og vil i første omgang omfatte norske oppdragsgivere og leverandører. Tjenesten vil gi tilgang til relevant informasjon i enkelte offentlige registre, eksempelvis Skatteetaten for betalt skatt og merverdiavgift, Brønnøysundregistrene for regnskapinformasjon fra Enhetsregisteret og Konkursregisteret. Når tjenesten er etablert kan det være aktuelt å utvide til flere brukergrupper og bruksområder.

15. Styrking av godkjenningsordningen for renholdsvirksomheter

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

Godkjenningsordningen for renholdsvirksomheter er et viktig bidrag i forebygging av svart arbeid i renholdsbransjen. Arbeids- og sosialdepartementet sendte ut forslag om å styrke godkjenningsordningen på høring i april med frist 10. juli. Et av forslagene er at godkjente virksomheter hvert tredje år må sende inn dokumentasjon som viser at de fortsatt oppfyller vilkår for å være godkjent. Et annet av forslagene er at Arbeidstilsynet skal kunne avvise søknader om godkjenning som er fremsatt i den hensikt å omgå reglene.

Arbeidstilsynet arbeider med ny nettside om renholdsregisteret som skal lanseres høsten 2017. Nettsiden skal gjøre det enklere for brukerne å finne frem til de godkjente virksomhetene.

Kunnskap

16. Godkjenning av utenlandsk fagutdanning

Ansvar: Kunnskapsdepartementet

En ny bestemmelse i opplæringsloven som trådte i kraft 1. august 2016 gir departementet hjemmel til å godkjenne utenlandsk fagopplæring som likestilt med norsk fag- eller svennebrev. Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) forvalter godkjenningsordningen, og startet med fem utvalgte lærefag fra Polen og Tyskland, blant annet rørlegger og tømrer. Fra mai 2017 er ytterligere ti lærefag med i ordningen. Ordningen vil utvides fortløpende til nye lærefag og land.

17. Videreutvikle ordningen med sentral godkjenning for foretak i bygge- og anleggsnæringen, og innføre en registerordning for seriøse foretak

Ansvar: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

For å fremme mer seriøsitet i bygge- og anleggsnæringen er ordningen med sentral godkjenning for foretak i disse bransjene utvidet med virkning fra 1. januar 2016.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har besluttet å innføre et seriøsitetsregister i tilknytning til den sentrale godkjenningsordningen. Registeret skal først og fremst være en lavterskel ordning for foretak, der underleverandører og foretak i ROT-markedet (rehabilitering, ombygging og tilbygg) gis mulighet til å vise at de er seriøse. Seriøsitetsregisteret vil inneholde opplysninger om foretakene fra Brønnøysundregistrene og om skatte- og avgiftsbetaling fra Skattedirektoratet. Senere, når mer informasjon er elektronisk tilgjengelig, kan det være aktuelt å utvide med andre opplysninger, for eksempel kvalifikasjoner, HMS-krav, opplæringsbedrifter eller lignende. Departementet arbeider nå med Direktoratet for byggkvalitet for hvordan seriøsitetsregisteret bør innrettes, og det legges opp til at det vil være i drift fra 1. januar 2018. Forskriftsendringene for ordningen er på alminnelig høring med høringsfrist 30. september. Forslaget inneholder blant annet hjemler for innhenting av opplysninger om foretakene.

En ny håndverkerportal i regi av Forbrukerrådet skal gi forbrukerne veiledning om kjøp av håndverkertjenester, standardkontrakter og mulighet for å søke etter seriøse foretak. Søk etter foretak vil skje ved at portalen søker i blant annet sentral godkjenning og seriøsitetsregisteret. Portalen skal etter planen etableres i 2017.

18. Kartlegge tilknytningsformer i arbeidslivet og bruk av utenlandsk arbeidskraft

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

Utviklingen av bruken av ulike tilknytningsformer i arbeidslivet kartlegges gjennom et flerårig forskningsprosjekt som gjennomføres av Fafo i samarbeid med Samfunns- og næringslivsforskning (SNF). Partene i arbeidslivet deltar i referansegruppe. I mai/juni 2017 ble det lagt fram oppdaterte tall og analyse om utviklingen når det gjelder bruken av midlertidige ansettelser, innleie og omfanget av selvstendig næringsdrivende i arbeidslivet. Bruken av innleie er særlig omfattende i bygge- og anleggsnæringen. Departementet har tatt initiativ til et tilleggsoppdrag for å se nærmere på bruken av innleie innen bygg og anlegg, blant annet for å belyse regionale forskjeller. Sluttrapporten fra prosjektet om tilknytningsformer legges fram våren 2018.

Departementet skal også sette i gang en kartlegging av utenlandske arbeidstakere i relevante bransjer, inkludert en kartlegging av forhold som berører virksomhetens praksis når det gjelder dekning av kostnader i forbindelse med reise, kost og losji. Denne kartleggingen vil også omfatte arbeidstakere som sendes ut fra utenlandske bemanningsforetak.

19. Styrket kunnskap om skatteunndragelser og svart økonomi

Ansvar: Finansdepartementet

Skatteetaten er i gang med et analysearbeid for å øke kunnskapen om omfanget og utviklingen av arbeidslivskriminalitet i ulike bransjer, samt effekten av ulike virkemidler. Analysearbeidet har til hensikt å tilrettelegge for en mer kunnskapsbasert innretning av etatens samlede innsats mot svart økonomi og arbeidslivskriminalitet. Dette er et langsiktig analysearbeid som vil bygges opp over tid, blant annet i forlengelsen av at etaten innfører såkalte kunnskapskontroller.

Foreløpige analyser gjennomført av Skatteetaten har så langt fokusert på omfanget og utviklingen av arbeidslivskriminalitet, næringslivets holdninger, etterlevelse hos utenlandske arbeidstakere og om effekter av forebyggende tiltak. En del av dette analysearbeidet gjengis i Skatteetatens Analysenytt (<http://www.skatteetaten.no/nn/Om-skatteetaten/Statistikk-og-analyse/Skatteetatens-analysenytt>), som viser til at omtrent 7 prosent av virksomhetene i Norge er involvert i arbeidslivskriminalitet. Det er videre gitt grove estimater på at mellom 12-60 mrd. kroner ble unndratt som følge slik kriminalitet. Kriminaliteten varierer mellom bransjer, men ser ut til å være høyest innen bygge- og anleggsnæringen. Unndragelser er et større problem i bransjer hvor det er større tilgang til uregistrert arbeidskraft, slik som i bygg- og anlegg og renholdsbransjen. Skatteetatens analyser viser imidlertid også at det har vært en oppbremsing av kriminalitet de siste årene. Dette må også ses i sammenheng med at Skatteetaten hadde en tredobling av ressursinnsatsen rettet mot utenlandske arbeidstakere fra 2015 til 2016. Det konkluderes med at etatene lykkes med å redusere arbeidslivskriminaliteten når innsatsområdene er avgrenset og ressursinnsatsen målrettet.

20. Målrettet informasjonsarbeid overfor utenlandske arbeidstakere i Norge

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet koordinerer

Det er etablert fem servicesentre for utenlandske arbeidstakere (SUA) som er lokalisert i Oslo, Stavanger, Bergen, Trondheim og Kirkenes. Her samarbeider Arbeidstilsynet, politiet, Skatteetaten og Utlendingsdirektoratet (UDI) om å gi god veiledning og rask søknadsbehandling til utlendinger som kommer til Norge for å jobbe. Arbeidstakerne som kommer hit får informasjon om plikter og rettigheter i det norske arbeidslivet, og Arbeidstilsynets veiledere får gjennom disse møtene viktig informasjon om mulige useriøse virksomheter og arbeidsgivere som bryter loven. Denne kunnskapen brukes i Arbeidstilsynets innsats for å forebygge og bekjempe useriøsitet og arbeidslivskriminalitet.

Skatteetaten, Arbeidstilsynet, NAV, UDI og politiet har også et bredt informasjonstilbud til utenlandske arbeidstakere. Etatene samarbeider om nettsiden www.workinnorway.no som viser brukerne videre til de respektive etatene. Det skal gjennomføres en brukerundersøkelse som kan danne grunnlag for hvordan nettsiden bør utvikles videre.

Informasjonskampanjen The Truck Drivers Mother er produsert på oppdrag fra treparts bransjeprogram transport og inneholder informasjon om blant annet norsk regelverk om

lønns- og arbeidsvilkår og veisikkerhet. Kampanjen er tilgjengelig på hele 13 språk, og har fått mye oppmerksomhet på nettet. The Truck Drivers Mother vant kommunikasjonspris under EMEA Sabre Awards i London 23. mai.

Internasjonalt samarbeid

21. Forsterke samarbeidet med tilsynsmyndigheter i andre land – oppfølging av EUs innsats mot svart arbeid

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet koordinerer

Norske myndigheter deltar i den europeiske plattformen mot svart arbeid ("undeclared work") ved Arbeidstilsynet. I samarbeid med de andre etatene som deltar i samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet følger Arbeidstilsynet opp dette internasjonale samarbeidet. Et viktig formål er spre erfaringer om gode tiltak og styrke samarbeidet mellom myndighetene på tvers av landegrenser. Norge vil være vertskap for en forskningsbasert konferanse om etatssamarbeidet mot arbeidslivskriminalitet i september 2017.

Arbeidstilsynet har etablert et nærmere samarbeid med arbeidstilsynene i Polen, Litauen og Bulgaria og er i dialog med Romania. Formålet er å styrke samarbeidet om konkrete tilsynssaker og dele kunnskap om god praksis. I samarbeid med partene i arbeidslivet skal det gjennomføres flere tiltak for å informere om norsk arbeidsliv og regelverk overfor arbeidstakere og virksomheter som skal utføre oppdrag i Norge. Dette er tiltak som kan bli støttet under Fondet for anstendig arbeid og trepartssamarbeid under EØS-midlene.

22. Gjennomføre håndhevingsdirektivet til utsendingsdirektivet i norsk rett

Ansvar: Arbeids- og sosialdepartementet

Tiltaket er gjennomført i norsk rett fra 1. juli 2017. Håndhevingsdirektivet (2014/67/EU) er fulgt opp med endringer i arbeidsmiljøloven og forskrift om utsendte arbeidstakere. Direktivet skal sikre at arbeidstakere som er utsendt i forbindelse med tjenesteyting i andre land både får den beskyttelsen de har krav på etter utsendingsdirektivet, og gi virksomheter rettfærdige konkurransevilkår. Direktivet gir blant annet flere effektive virkemidler for å føre kontroll og håndheving med at norske lønns- og arbeidsvilkår etterleves. Dette er tiltak som vil bidra til en styrket innsats mot arbeidslivskriminalitet og useriøse aktører.

Sikrere identitet og identitetsforvaltning

23. Gjennomgang av sikkerhetsnivåer i ID-dokumenter

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

Det er blitt arbeidet med sikrere ID-dokumenter (pass og nasjonalt ID-kort med eID) siden 2013. Disse blir etter planen lansert i 2018.

Det er under etablering en tverrdepartemental arbeidsgruppe (Justis- og beredskapsdepartementet, Finansdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet) som skal foreta en gjennomgang av hvilke fysiske og elektroniske identitetsbevis som skal godkjennes i ulike sammenhenger, basert på en vurdering av de enkelte identitetsbevisenes sikkerhetsnivå.

Det gjøres et betydelig arbeid i underliggende etater opp mot ID-forvaltningen, herunder har Politidirektoratet, Utlendingsdirektoratet og Nasjonalt ID-senter gjort en del arbeid opp mot kravene til identifisering. Deres arbeid vil kunne ha betydning for hvordan man bør legge opp arbeidet med tiltak 23.

24. ID-kontroll ved utstedelse av D-nummer og helhetlig ansvar for EØS-borgere

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

Justis- og beredskapsdepartementet har sammen med Finansdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet fått i oppgave å utrede om én etat skal ha et mer helhetlig ansvar for ID-forvaltningen for EØS-borgerne. Justis- og beredskapsdepartementet og Finansdepartementet skal også vurdere om politiet skal overta ID-kontrollen ved rekvirering av D-nummer (identifikasjonsnummer som gis til alle utenlandske statsborgere som oppholder seg i Norge under seks måneder).

Politidirektoratet fikk gjennom oppdrag i tildelingsbrevet om å forberede utstedelse av nasjonalt ID-kort til utenlandske statsborgere og foreslå en plan for hvordan det skal gjennomføres. Justis- og beredskapsdepartementet mottok forslag til planen 30. juni 2017, og dette vil danne grunnlag for videre utforming av tiltaket. Arbeidet skal ses i sammenheng med blant annet politiets registreringsordning for EØS-borgere og database over stjålne/tapte utenlandske ID-dokumenter.

25. Utrede knytning av biometri mellom Folkeregisteret, passregisteret og utlendingsregisteret

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet koordinerer

Politidirektoratet, Utlendingsdirektoratet og Skattedirektoratet er i gang med å utrede om det er mulig å etablere en knytning mellom biometriregistrene i justissektoren og Folkeregisteret for å kunne øke kvaliteten på opplysningene i Folkeregisteret. Utredningen skal være ferdig innen 1. september 2017.